

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА «ЕКОНОМІКА»

**ПРОГРАМА ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОХОДЖЕННЯ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ**
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ,
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»,
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 «ЕКОНОМІКА»,
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Київ НТУ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА «ЕКОНОМІКА»

**ПРОГРАМА ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОХОДЖЕННЯ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ**

**ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ,
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»,
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 «ЕКОНОМІКА»,
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»**

Затверджено

на засіданні Науково-методичної ради

Національного транспортного університету

Протокол № 44 від 15 червня 2023 р.

Перший проректор НТУ, професор Олександр ГРИЦУК

Програма та методичні рекомендації до проходження науково-дослідницької практики для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність 051 «Економіка», освітньо-професійна програма «Економіка підприємства» / Укладачі: Л. С. Козак, Н. М. Бондар, А. П. Гречан, О. В. Федорук. Київ: Національний транспортний університет, 2023. 22 с.

Укладачі: **Людмила Козак**, кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри «Економіка» Національного транспортного університету;
Наталія Бондар, доктор економічних наук, професор, професор кафедри «Економіка» Національного транспортного університету;
Алла Гречан, доктор економічних наук, професор, професор кафедри «Економіка» Національного транспортного університету;
Олеся Федорук, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри «Економіка» Національного транспортного університету;

Відповідальна за випуск: **Людмила Козак**, кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри «Економіка» Національного транспортного університету.

Рецензент: **Євген Бондаренко**, доктор економічних наук, професор, професор кафедри «Економіка» Національного транспортного університету.

© Людмила Козак, 2023 рік
© Наталія Бондар, 2023 рік
© Алла Гречан, 2023 рік
© Олеся Федорук, 2023 рік
© НТУ, 2023 рік

ЗМІСТ

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
2 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ	5
3 ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	7
4 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ.....	9
5 БАЗА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ ТА РОЗПОДІЛ РОБОЧОГО ЧАСУ СТУДЕНТА НА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКІЙ ПРАКТИЦІ	13
6 ЗМІСТ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ.....	14
7 СТРУКТУРА ТА ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ з НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ.....	15
8 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА ПІДСУМУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОХОДЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ	18
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	20
ДОДАТКИ	22

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Практика здобувачів вищої освіти в Національному транспортному університеті є невід'ємною складовою підготовки за освітньо-професійними програмами; спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами за час навчання, набуття й удосконалення практичних навичок і умінь за відповідною освітньо-професійною програмою.

Науково-дослідницька практика, яка є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня вищої освіти, передбачає проведення наукових досліджень з проблем відповідної галузі з метою набуття здобувачами вищої освіти компетентностей інноваційного характеру, навичок науково-дослідної діяльності.

Науково-дослідницька практика дає змогу забезпечити набуття фахових компетентностей здобувачів другого (магістерського) ступеня вищої освіти, здатності до самостійного навчання та проведення досліджень. Виконання здобувачами індивідуальних завдань у період практики повинно ґрунтуватися на розумінні загальної логіки наукової роботи та застосуванні інструментарію, який прийнятий в сучасних наукових дослідженнях.

Зміст практики визначається її програмою, яка розробляється згідно Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Національного транспортного університету, відповідної освітньо-професійної програми, навчального плану, графіку навчального процесу. Зміст практики не повинен суперечити рішенням Вченої ради університету та наказам ректора щодо проведення практики здобувачів вищої освіти.

Практичну підготовку здобувачів вищої освіти проводять із врахуванням компетентнісного підходу на базах практики Національного транспортного університету, в органах державної влади, наукових установах, на підприємствах, в організаціях, закладах освіти та культури України й інших країн, які забезпечують виконання програми для відповідних рівнів вищої освіти.

При наявності державних, регіональних замовлень на підготовку фахівців перелік баз практики Національного транспортного університету надають установи та організації, які формували ці замовлення. При підготовці фахівців за цільовими договорами (контрактами) з підприємствами (організаціями, установами) – бази практики передбачаються у цих договорах.

Визначення баз практики здійснюється керівниками практики на кафедрі на основі прямих договорів із підприємствами (організаціями, установами) незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності.

Здобувачі можуть самостійно, за погодженням з керівником практики, підбирати для себе базу практики і пропонувати її для використання.

Для студентів-іноземців бази практики передбачаються у відповідному договорі (контракті) щодо підготовки фахівців і можуть бути розташовані як на території країн-замовників, так і в межах України. Здобувачі-іноземці виконують програму практики, отримують індивідуальні завдання, подають необхідну звітну документацію в порядку, встановленому кафедрою.

2 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

Науково-дослідницька практика здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність 051 «Економіка», освітньо-професійна програма «Економіка підприємства») має на меті набуття студентами професійних навичок і вмінь здійснення самостійної науково-дослідної роботи.

Метою науково-дослідницької практики є закріплення досвіду самостійної науково-дослідної роботи та навичок наукової діяльності, ознайомлення студентів з науковою діяльністю, поглиблення здобутих навичок і професійних вмінь для самостійної практичної діяльності відповідно до вимог стандартів вищої освіти.

Завданнями науково-дослідницької практики є:

- ✓ сформувати в магістрантів цілісне теоретичне уявлення про загальну методологію наукової творчості;
- ✓ ознайомити з вимогами, що висуваються до наукових досліджень, основами їхнього планування, організації;
- ✓ надати магістрантам інструментарій наукових методів, які можуть бути з користю застосовані в процесі наукових досліджень;
- ✓ ознайомити з вимогами, що висуваються до оформлення різних науково-дослідних робіт;
- ✓ сформувати в магістрантів навички ефективної роботи з джерелами інформації;
- ✓ передати магістрантам комплекс знань і вмінь, які допоможуть їм в майбутньому здійснювати діяльність пошукового та творчого характеру в процесі виконання своїх професійних обов'язків.

Об'єктом науково-дослідницької практики є методологія організації та проведення наукових досліджень.

Предметом науково-дослідницької практики виступають методи наукових досліджень, а також теоретичні та методологічні основи організації науково-дослідницької діяльності.

Теоретико-методологічною базою науково-дослідницької практики є навчальні дисципліни, які були освоєні студентами під час їхнього навчання. Навички, які магістранти отримують у процесі проходження практики, забезпечують успішне виконання поточних досліджень та підготовки до написання кваліфікаційної роботи магістра.

У результаті успішного опанування матеріалом науково-дослідницької практики магістрант має знати: сучасні тенденції, напрями та закономірності розвитку вітчизняної науки в умовах глобалізації й інтернаціоналізації;

методологію наукового пізнання; досягнення світової та української науки у відповідній галузі; соціальну відповідальність науки й освіти; принципи організації наукової діяльності та наукових досліджень; алгоритми постановки теми, проблеми і мети наукового дослідження; принципи системного мислення в науковій творчості; основи методології емпіричних досліджень; основи методології дослідження складних систем; методи теоретичного дослідження; методи математичного моделювання; характеристики проектних форм наукових досліджень; технологію роботи над кваліфікаційною роботою магістра; принципи організації наукової праці; технологію презентації, захисту та впровадження результатів наукових досліджень.

У результаті успішного опанування матеріалом науково-дослідницької практики *магістрант має уміти*: ефективно організовувати науково-дослідну діяльність; формулювати тему, проблему та мету наукового дослідження; виділяти об'єкт і предмет дослідження; розробляти план проведення науково-дослідних робіт; виконувати аналіз складних систем; проводити наукові дослідження з застосуванням емпіричних методів; виконувати оброблення емпіричних даних і будувати на їхній основі математичні моделі; формулювати гіпотези, отримувати й обґрунтовувати наукові результати з використанням методів теоретичного дослідження; ефективно використовувати наявні інформаційні ресурси з різних джерел, аналізувати й обробляти інформацію; виконувати оформлення, презентацію, захист і впровадження результатів науково-дослідної роботи; аналізувати, оцінювати та порівнювати різні теоретичні концепції в галузі дослідження і робити висновки; проводити самостійне наукове дослідження, що характеризується академічною цілісністю, на основі сучасних теорій і методів аналізу; генерувати власні нові наукові ідеї, повідомляти свої знання та ідеї науковому співтовариству, розширюючи межі наукового пізнання; вибирати й ефективно використовувати сучасну методологію дослідження; планувати та прогнозувати свій подальший професійний розвиток.

У результаті успішного опанування матеріалом науково-дослідницької практики *магістрант має мати навички*: критичного аналізу, оцінювання та порівняння різних наукових теорій та ідей; аналітичної й експериментальної наукової діяльності; планування і прогнозування результатів дослідження; ораторського мистецтва та публічного виступу на конференціях і семінарах; наукового письма та наукової комунікації; планування, координування та реалізації процесів наукових досліджень; системного розуміння галузі вивчення та демонструвати якість і результативність обраних наукових методів; проведення інформаційного пошуку та досвіду передачі наукової інформації з використанням сучасних інформаційних й інноваційних технологій.

3 ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Проходження науково-дослідницької практики здобувачами другого (магістерського) ступеня вищої освіти (спеціальність 051 «Економіка», освітньо-професійна програма «Економіка підприємства») спрямовано на набуття здобувачами вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК5. Здатність працювати в команді.

ЗК6. Здатність розробляти та управляти проектами.

ЗК7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

Спеціальні компетентності (СК):

СК1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.

СК2. Здатність до професійної комунікації в сфері економіки іноземною мовою.

СК3. Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.

СК4. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології, методи та прийоми дослідження економічних та соціальних процесів, адекватні встановленим потребам дослідження.

СК5. Здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку.

СК6. Здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси.

СК7. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання.

СК8. Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

СК9. Здатність застосовувати науковий підхід до формування та виконання ефективних проєктів у соціально-економічній сфері.

СК10. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем.

СК11. Здатність планувати і розробляти проекти у сфері економіки, здійснювати її інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення.

Спеціальні компетентності, визначені закладом вищої освіти (ЗСК):

ЗСК12. Здатність реалізувати управлінські рішення щодо забезпечення конкурентоспроможності підприємств дорожньо-транспортного комплексу.

ЗСК13. Здатність визначати пріоритетні напрями інноваційного розвитку підприємств дорожньо-транспортного комплексу.

ЗСК14. Здатність збирати, структурувати та аналізувати початкові якісні та кількісні дані, необхідні для розрахунку соціально-економічних показників економічних систем та обґрунтування управлінських рішень.

ЗСК15. Здатність управляти грошовими потоками, прибутком і активами підприємств дорожньо-транспортного комплексу.

ЗСК16. Здатність розробляти та реалізовувати соціально-відповідальні проекти та програми для забезпечення сталого розвитку бізнес-структури.

Результати навчання (РН):

РН1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.

РН3. Вільно спілкуватися з професійних та наукових питань державною та іноземною мовами усно і письмово.

РН5. Дотримуватися принципів академічної доброчесності.

РН7. Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропонувані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.

РН8. Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.

Результати навчання, визначені закладом вищої освіти (ЗРН):

ЗРН16. Оцінювати стан та тенденції економічних явищ і процесів, що формують зовнішнє і внутрішнє середовище функціонування підприємства дорожньо-транспортного комплексу.

ЗРН17. Продувати нові рішення щодо розвитку підприємств дорожньо-транспортного комплексу та впроваджувати їх.

ЗРН18. Оцінювати за різними параметрами діяльність підприємств дорожньо-транспортного комплексу та робити відповідні висновки для розроблення та впровадження стратегічних планів розвитку.

ЗРН19. Визначати (виявляти) взаємозв'язки і координувати взаємодію функціональних сфер підприємства дорожньо-транспортного комплексу.

4 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

Загальне керівництво організацією практики та контроль за її проведенням здійснює *проректор з навчальної роботи*.

Загальне навчально-методичне керівництво практикою здійснює *навчально-методичне управління*.

Безпосереднє навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечує *кафедра*.

Керівництво науково-дослідницькою практикою кожного студента здійснює науковий керівник кваліфікаційної роботи магістра.

Основним організаційно-методичним документом, що регламентує діяльність здобувачів є *програма практики*. Програма практики для здобувачів вищої освіти відповідної освітньо-професійної програми розробляються кафедрою, погоджуються науково-методичною комісією спеціальності, радою факультету та науково-методичною радою університету.

Програма науково-дослідницької практики розроблена відповідно до таких документів:

- *Положення про організацію освітнього процесу у Національному транспортному університеті* (<http://www.ntu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/polozh-pro-orh2022.pdf>);
- *Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Національного транспортного університету*, яке розроблено у відповідності до Закону України «Про вищу освіту», «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 рр.» Європейського фонду управління якістю, вимог Міжнародних стандартів якості ISO серії 9000 (http://vstup.ntu.edu.ua/publiczna_info/poloj-prakt.pdf);
- *Положення про освітні програми в Національному транспортному університеті* (http://vstup.ntu.edu.ua/pro_osvitni_prohramy_new.pdf).

Програма науково-дослідницької практики студентів складається з таких частин:

- ✓ формування індивідуального графіку проходження науково-дослідницької практики та ознайомлення студента з вітчизняними й іноземними науковими джерелами інформації з метою формування студентом списку літератури за обраним напрямом кваліфікаційної роботи магістра;
- ✓ підготовка тез для виступу на науковій конференції за обраним напрямом;
- ✓ виконання індивідуального завдання;
- ✓ оформлення звіту про проходження науково-дослідницької практики та його захист.

Індивідуальне завдання розробляється керівником практики від кафедри і видається кожному здобувачу. Зміст індивідуального завдання повинен відповідати цілям і завданням навчального процесу. Крім того, індивідуальне завдання повинно відповідати компетентностям і теоретичній підготовці здобувачів.

Підприємства (організації, установи), які використовуються як *бази практики*, повинні відповідати наступним *вимогам*:

- наявність структур, що відповідають спеціальностям, за якими здійснюється підготовка фахівців в університеті;
- можливість кваліфікованого керівництва практикою здобувачів;
- можливість надання здобувачам на час практики робочих місць;
- надання здобувачам права користування бібліотекою, лабораторіями, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики;

- можливість наступного працевлаштування випускників університету.

На початку практики здобувачі повинні пройти *інструктаж з охорони праці*, ознайомитися з правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства (організації, установи), порядком отримання документації та матеріалів.

При зарахуванні здобувачів на штатні посади на час проходження практики на них розповсюджуються законодавство про працю та правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства (організації, установи).

На здобувачів, не зарахованих на штатні посади, також розповсюджуються правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства (організації, установи).

Тривалість робочого часу здобувачів під час проходження практики регламентується Кодексом законів про працю України і складає для здобувачів віком від 16 до 18 років – 36 годин на тиждень, від 18 років і старше – не більше 40 годин на тиждень.

Наказом ректора про проведення практики здобувачів визначається:

- місце та терміни проведення практики;
- склад груп за місцем проведення практики;
- відповідальний керівник за організацію практики та оформлення підсумкового звіту за її результатами.

Навчально-методичне управління:

- наприкінці календарного року за заявками укладає договори з підприємствами (організаціями, установами), які визначені як бази практики, на наступний календарний рік;

- уточнює з базами практики умови проведення практики;
- надає кафедрам інформацію щодо наявності місць практики згідно з укладеними договорами;

– здійснює контроль за проведенням практики, аналізує та узагальнює її результати;

– забезпечує кафедри необхідною нормативною документацією з питань практики;

– здійснює контроль за проведенням практики;

– аналізує звіти кафедр за результатами практики та готує підсумковий аналітичний звіт.

Відповідальним за організацію і проведення практики на факультеті є декан, який:

– здійснює керівництво навчально-методичним забезпеченням практики на факультеті;

– інформує здобувачів про місце, строки проведення практики та форми звітування;

– здійснює контроль за організацією та проведенням практики кафедрами, виконанням програми практики, своєчасним складанням заліків і звітної документації за підсумками практики;

– заслуховує звіти кафедр про проведення практики на раді факультету.

Безпосереднє навчально-методичне керівництво практикою здобувачів забезпечують відповідні кафедри, які здійснюють наступні заходи:

– розробляють програму практики та здійснюють періодичний її перегляд;

– визначають бази практик, узгоджують з ними кількість здобувачів, що приймаються на практику, складають договір, який подають до навчально-методичного управління;

– призначають керівників практики та забезпечують за можливості контроль за проведенням практики на місцях;

– не пізніше ніж за місяць до початку практики формують наказ про практику;

– розробляють тематику індивідуальних завдань на період проведення практики;

– організують проведення зборів здобувачів з питань практики за участю керівників практики;

– проводять інструктаж з техніки безпеки зі здобувачами з обов'язковим записом у журнал інструктажів;

– здійснюють керівництво і контроль за проведенням практики;

– повідомляють здобувачів про систему звітності з практики, яка затверджена кафедрою;

– обговорюють підсумки та аналізують виконання програм практики на засіданнях кафедри;

– подають до деканату, навчально-методичного управління звіти про проведення практики з пропозиціями щодо удосконалення її організації.

Відповідальний керівник за організацію практики від університету:

– контролює готовність баз практики;

– забезпечує проведення всіх організаційних заходів: інструктаж про порядок проходження практики, надання здобувачам-практикантам необхідних документів (програма, індивідуальне завдання, тема кваліфікаційної роботи, методичні рекомендації щодо оформлення звітної документації тощо);

– здійснює контроль за виконанням програми практики та строками її проведення;

– забезпечує високу якість її проходження згідно з програмою;

– контролює забезпечення нормальних умов праці здобувачів та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки;

– проводить обов'язкові консультації щодо обробки зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику;

– у складі комісії приймає заліки з практики.

Здобувачі при проходженні практики зобов'язані:

– до початку практики одержати від керівника практики по кафедрі методичні матеріали та консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;

– пройти інструктаж з техніки безпеки в університеті;

– своєчасно прибути на базу практики;

– пройти інструктаж з техніки безпеки на базі практики, вивчити і суворо дотримуватись правил охорони праці;

– у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та вказівками її керівника;

– нести відповідальність за виконану роботу;

– своєчасно оформити звітну документацію та скласти залік з практики.

Матеріальне забезпечення науково-дослідницької практики.

Витрати на практику здобувачів університету є складовою частиною загальних витрат на підготовку фахівців.

Норма часу на проведення захисту звіту з практики встановлюється навчально-методичним управлінням згідно чинного законодавства, положень університету та рішень науково-методичної ради університету.

Під час практики у період роботи на робочих місцях і посадах з виплатою заробітної плати за здобувачами зберігається право на одержання стипендії за результатами семестрового контролю.

Проїзд до баз практики і назад міським і приміським транспортом сплачується здобувачами за свій рахунок, згідно їх заяв.

Обсяги часу на керівництво практикою не повинні перевищувати обсяги часу, передбачені навчальним планом.

Робочий час керівника практики від кафедри враховується як педагогічне навантаження, що заплановане йому за керівництво практикою на навчальний рік.

5 БАЗА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ ТА РОЗПОДІЛ РОБОЧОГО ЧАСУ СТУДЕНТА НА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКІЙ ПРАКТИЦІ

Науково-дослідницька практика проводиться на базі кафедри «Економіка» Національного транспортного університету із залученням науково-дослідних підрозділів університету, які проводять науково-технічні роботи або здійснюють розроблення та мають здобутки в сфері проблематики кафедри «Економіка».

Відповідно до обсягу програми підготовки та терміну навчання за спеціальністю 051 «Економіка» освітньо-професійною програмою «Економіка підприємства» науково-дослідницька практика магістрантів проводиться на першому курсі магістратури в другому семестрі протягом двох тижнів. Період проведення практики визначається наказом по університету. Загальний обсяг науково-дослідницької практики становить 3 кредити ЄКТС (90 годин).

До програми практики можуть входити прослуховування лекцій, виконання індивідуальних завдань, оформлення та захист звіту з практики.

Календарний графік розподілу робочого часу для проходження науково-дослідницької практики наведено в табл. 5.1.

Таблиця 5.1 – Календарний графік розподілу робочого часу науково-дослідницької практики

№ з/п	Найменування робіт	Кількість	
		кредитів ЄКТС	годин
1	Установча конференція, інструктаж з техніки безпеки, знайомство із завданням на практику	0,2	6
2	Виконання завдань практики, збір, оброблення та систематизація матеріалу, виконання індивідуальних завдань за тематикою досліджень	2,5	75
3	Оформлення звіту з науково-дослідницької практики підготовка презентації доповіді, захист звіту	0,3	9
	Загальна кількість	3	90

6 ЗМІСТ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

Перед початком практики кожний студент отримує *індивідуальне завдання* на період практики. Індивідуальні завдання мають бути складені у такий спосіб, щоб студент зміг проявити самостійність у вирішенні практичних завдань. Формулювання індивідуального завдання повинно мати спрямованість на вирішення конкретного завдання.

Студент має вміти зробити огляд необхідної наукової літератури, потрібно показати вміння аналізувати та обґрунтовувати дані, отримані, після чого на основі отриманих результатів ухвалити рішення щодо методів і засобів вирішення поставленого завдання. Матеріали, отримані практикантом під час виконання індивідуального завдання, мають бути використані для підготовки наукових статей, тез доповідей на конференціях, написанні кваліфікаційної роботи магістра.

Під час практики студент знайомиться з науковими напрямками діяльності кафедри, виконує індивідуальне завдання на період практики, складене науковим керівником кваліфікаційної роботи магістра.

До завдання входять питання, що стосуються безпосередньо теми кваліфікаційної роботи магістра та передбачають роботу студента з науковою літературою.

Під час практики студенти мають освоїти методологію та методику наукових досліджень, а також вміти відбирати й аналізувати необхідну інформацію; формулювати мету та завдання; планувати та проводити наукові дослідження; формулювати висновки наукового дослідження; скласти звіт за результатами наукового дослідження.

З метою підвищення ефективності проходження науково-дослідницької практики студенту рекомендується:

- зібрати необхідні вихідні дані по темі кваліфікаційної роботи магістра;
- ознайомитися та вибрати методику проведення наукових досліджень;
- підготувати матеріали для виконання кваліфікаційної роботи магістра;
- ознайомитися з основними публікаціями, нормативними, довідниковими матеріалами з тематики кваліфікаційної роботи магістра.

Результатом науково-дослідницької практики має стати отримання інформаційних матеріалів, які будуть використані практикантом під час виконання кваліфікаційної роботи магістра.

7 СТРУКТУРА ТА ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ З НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

Основним документом, який свідчить про виконання студентом програми науково-дослідницької практики, є письмовий звіт. Зміст звіту має розкривати знання й уміння студента, набуті ним під час вирішення питань, визначених метою і завданням практики.

Рекомендується така *структура звіту з науково-дослідницької практики*:

1. Титульний аркуш (додаток А).
2. Зміст (із зазначенням сторінок).
3. Вступ (об'єкт, предмет, мета і завдання науково-дослідницької практики).
4. Літературний огляд (стислий аналіз науково-інформаційних джерел, проаналізованих практикантом і відібраних для написання кваліфікаційної роботи магістра).
5. Проведення досліджень за індивідуальними завданнями, пов'язаними з вирішенням питань кваліфікаційної роботи магістра.
6. Висновки (результати наукових досліджень за обраною тематикою).
7. Список використаних джерел.
8. Додатки.

Звіт з науково-дослідницької практики оформляється відповідно до державних стандартів України ДСТУ 3008:2015 Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення; ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання; ДСТУ 3582:2013 Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила; ДСТУ 7093:2009 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами.

Звіт з науково-дослідницької практики друкують за допомогою комп'ютерного принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210 x 297 мм) з використанням шрифтів текстового редактора Word розміру 14 з полуторним міжрядковим інтервалом. Можна також подати таблиці та ілюстрації на аркушах формату А3.

Текст друкують, залишаючи поля таких розмірів: ліве – не менше 25 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє – не менше 20 мм, нижнє – не менше 20 мм. Шрифт друку повинен бути чітким з однаковою щільністю тексту, рядок – чорного кольору середньої жирності.

Абзацний відступ має бути однаковий упродовж усього тексту звіту з науково-дослідницької практики й дорівнювати п'яти знакам.

Відстань між заголовком і подальшим або попереднім текстом має бути не менше ніж два міжрядкових інтервали. Відстань між основами рядків

заголовка, а також між двома заголовками приймають такою, як у тексті роботи.

Друкарські помилки, описки та графічні неточності, виявлені в процесі написання звіту з науково-дослідницької практики, можна виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою та нанесенням на тому ж місці або між рядками виправленого тексту. Допускається наявність не більше двох виправлень на одній сторінці.

Текст основної частини звіту з науково-дослідницької практики поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин звіту з науково-дослідницької практики «зміст», «вступ», «розділ», «висновки», «список використаних джерел», «додатки» друкують великими літерами симетрично до тексту. *Заголовки підрозділів* – маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. *Заголовки пунктів* друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розбивку в підбір до тексту. У кінці таким чином надрукованого заголовка ставиться крапка. Кожну структурну частину звіту з науково-дослідницької практики починають з нової сторінки.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака «№». Першою сторінкою звіту з науково-дослідницької практики є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок, не проставляючи на ньому номер. Наступні сторінки нумерують у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Такі структурні частини звіту з науково-дослідницької практики, як зміст, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера. Звертаємо увагу на те, що всі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини звіту з науково-дослідницької практики, нумерують звичайним чином. Не нумерують лише їх заголовки, тобто не можна друкувати: «1 ВСТУП» або «Розділ 4 ВИСНОВКИ». Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу крапку не ставлять, наприклад, «2.3» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. У кінці номера крапку не ставлять, наприклад, «1.3.2» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка. Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти.

Ілюстрації й таблиці слід подавати безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації й таблиці, розміщені на окремих сторінках звіту з науково-дослідницької практики, включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстрації позначають словом «Рисунок» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу та порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад, «Рисунок 1.2» (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в звіті з науково-дослідницької практики подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад, «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). У разі поділу таблиці на частини дозволено її головку чи боковик замінити відповідно номерами колонок або рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами в першій частині таблиці. Слово «Таблиця 1.2» подають лише один раз над першою частиною таблиці. Над іншими частинами таблиці з абзацного відступу друкують «Продовження таблиці 1.2» без повторення її назви.

Формули в звіті з науково-дослідницької практики (якщо їх більше однієї) нумерують в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери пишуть біля правого берега аркуша в одному рядку з відповідною формулою в круглих дужках, наприклад, «(2.1)» (перша формула другого розділу).

Наукові тексти відзначаються великою кількістю *перерахувань (переліків)*, які складаються як із закінчених, так і незакінчених фраз. Незакінчені фрази пишуться з маленьких літер і позначаються арабськими цифрами або маленькими літерами з напівкруглою дужкою, що закривається. Є два варіанти оформлення таких фраз. Перший варіант: перерахування складаються з окремих слів (або невеликих фраз без розділових знаків всередині), які пишуть у підбір з іншим текстом і відокремлюють один від одного комою. Другий варіант: перерахування складаються з розгорнутих фраз з власними розділовими знаками. Тоді частини перерахування найчастіше пишуться з нового рядка і відокремлюються один від іншого крапкою з комою. Коли частини перерахування складаються із закінчених фраз, вони пишуться з абзацних відступів, починаються з великих літер і відокремлюються один від одного крапкою.

У разі розвиненої та складної ієрархії переліків дозволено користуватися можливостями текстових редакторів автоматичного створення нумерації переліків (наприклад, цифра – літера – тире).

Звіт з науково-дослідницької практики необхідно ретельно вчитати. Всі помилки й описки потрібно виправити.

8 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА ПІДСУМУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОХОДЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

Після закінчення терміну практики здобувачі звітують про виконання програми та індивідуального завдання.

Встановленою університетом формою звітності здобувача за практику є подання на кафедру письмового звіту. Письмовий звіт подається на рецензування керівнику практики від кафедри. Звіт має містити: відомості про виконання здобувачем усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, висновки і пропозиції, список використаної літератури. Програмою практики може бути передбачена розробка й інших розділів, окрім вищезазначених. Звіт з практики оформлюється за вимогами, що визначені у програмі практики.

Звіт з практики захищається здобувачем перед комісією, яка призначається завідувачем кафедри. До складу комісії входять керівник практики від кафедри, викладачі.

Комісія приймає *диференційований залік* в здобувачів на кафедри в останні дні її проходження або протягом десяти днів наступного семестру.

Здобувач, який не виконав програму практики без поважних причини, відраховується із закладу вищої освіти.

Якщо програма практики не виконана здобувачем з поважної причини, то надається можливість здобувачу пройти практику повторно у визначений термін. Можливість повторного проходження практики надається здобувачу, який на підсумковому заліку отримав негативну оцінку.

Результат заліку з практики вноситься в заліково-екзаменаційну відомість, в залікову книжку за підписом голови комісії і враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії разом з оцінками за результатами підсумкового контролю.

Підсумки практики обговорюються на засіданні кафедри, а загальні підсумки практики обговорюються на вчених радах факультету, університету не менше одного разу протягом навчального року.

Результати проходження науково-дослідницької практики оцінюються до 100 балів (табл. 8.1).

Оцінка «відмінно» (90 – 100 балів) ставиться за глибоке висвітлення поставлених програмою практики питань, наявності підготовлених до публікації тез доповідей (статті), наявності результатів, що мають ознаки наукової новизни. Під час написання звіту студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою. Усі питання розкриті повністю як з використанням наявного матеріалу, так і за самостійно розробленими моделями. Усі висновки обґрунтовані та викладені автором самостійно. Оформлення звіту відповідає вимогам. Під час захисту звіту студент показує чітке володіння понятійним апаратом, методиками аналізу, вміння використовувати їх для ухвалення управлінських рішень.

Таблиця 8.1 – Шкала оцінювання результатів проходження науково-дослідницької практики

<i>Сума балів</i>	<i>Оцінка ECTS</i>	<i>Оцінка за національною шкалою для науково-дослідницької практики</i>
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним проходженням практики

Оцінка «добре» (82 – 89 балів) ставиться за повне висвітлення питань звіту. Усі питання розкриті з використанням наявного матеріалу. Студент при написанні звіту припускає незначні помилки, які не мають суттєвого впливу на повноту та змістовність звіту. Оформлення звіту відповідає вимогам. Під час захисту звіту студент показує загалом добре володіння понятійним апаратом, методиками аналізу, вміння використовувати їх для ухвалення управлінських рішень.

Оцінка «добре» (74 – 81 балів) виставляється у разі наявності окремих недоробок, неповноти поданих матеріалів. Основні питання звіту розкриті схематично. У тексті є помилкові положення та висновки. Недостатньо використовується статистичний матеріал, графіки, діаграми, таблиці. Оформлення звіту відповідає вимогам. Висновки зроблено з незначними помилками та без узагальнень. Під час захисту звіту студент показує загалом добре володіння матеріалом, але допускає незначні помилки.

Оцінка «задовільно» (60 – 73 бали) виставляється у разі некомплектного і неякісного подання матеріалів. Зміст розділів звіту не відповідає наведеному плану. Основні питання не розкриті, викладені схематично. У тексті є помилкові положення та висновки, не використовується статистичний матеріал, відсутні графіки, діаграми, таблиці. Висновки зроблено зі значними помилками та без узагальнень. Оформлення звіту не відповідає вимогам. Під час захисту звіту студент показує низький рівень володіння матеріалом і допускає значні помилки.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. ДСТУ 3008:2015 Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення. URL: https://science.kname.edu.ua/images/dok/derzhstandart_3008_2015.pdf
2. ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/files/dstu-8302-2015.pdf>
3. ДСТУ 3582:2013 Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила. URL: https://lib.zsmu.edu.ua/upload/intext/dstu_3582_2013.pdf
4. Стандарт вищої освіти України: другий (магістерський) рівень, галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність 051 «Економіка». Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України 04.03.2020 № 382. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/03/051-ekonomika-M.pdf>
5. Багатонаціональні підприємства та глобальна економіка: монографія / [Н.В. Буркіна та ін.]. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 367 с.
6. Бондар Н.М., Гречан А.П., Шатіло О.В. Впровадження стратегічного управління на підприємстві: вибір стратегії та шляхи її реалізації. Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». 2021. Вип. 2 (49). С. 15—22. URL: <http://doi.org/10.33744/2308-6645-2021-2-49-015-021>
7. Геращенко О.Л. Економіка XXI: країни, підприємства, людини. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Фоліо, 2019. 302 с.
8. Данильян О.Г., Дзьобань О.П. Організація та методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків: Право, 2017. 446 с.
9. Економіка і управління підприємствами: теорія, методика, практика: колект. монографія / [В.М. Антоненко та ін.]. Полтава: Астроя, 2020. 240 с.
10. Економіка і фінанси підприємства: навч. посіб. / І.М. Метошоп [та ін.]. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2020. 490.
11. Економіка підприємства: магістерський курс: навч. посіб. / [А.І. Яковлев та ін.]; за ред. А.І. Яковлева, Л.С. Ларки. Харків: НТУ «ХП», 2019. 511 с.
12. Економіка підприємства: навч. посіб. / В.В. Козик [та ін.]. Львів: Простір-М, 2017. 405 с.
13. Економіка підприємства: навч. посіб. / Н.Б. Юрченко [та ін.]. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. 375 с.
14. Економіка підприємства: навч. посіб. / Н.В. Романченко, Т.В. Кожемякіна, К.В. Пічик. Київ : НаУКМА, 2018. 302 с.
15. Економіка підприємства: навч. посіб. / [Н.М. Колпаченко та ін.]. Харків: Діса плюс, 2019. 277 с.
16. Економіка підприємства: навч. посіб. / С.М. Рогач [та ін.]. Київ: Компринт, 2018. 391 с.

17. Економіка та управління підприємствами: теорія, практика, перспективи розвитку: колект. монографія / [К.С. Жадько та ін.]. Полтава: Астроя, 2021. 188 с.

18. Kozak L., Fedoruk O., Zaplitna T. Strategic Vectors of Sustainable Development of Ukraine's Economy in the Context of World Economic Dominants. In: Alareeni B., Hamdan A. (eds). Innovation of Businesses, and Digitalization during Covid-19 Pandemic. ICBT. Lecture Notes in Networks and Systems. 2022. Volume 488. Springer, Cham. P. 319—338. [Scopus] URL: https://doi.org/10.1007/978-3-031-08090-6_19

19. Козак Л. С., Федорук О. В. Особливості формування ефективної моделі інноваційного розвитку транспортно-дорожнього комплексу України. Міжнародний науково-практичний журнал «Економіка та держава». 2020. № 3. С. 53—60. [Index Copernicus] URL: <http://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.3.53>

20. Кривов'язюк І.В. Економіка інноваційного підприємства: навч. посіб. / Вид. 3-тє, перероб. та допов. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2022. 342 с.

21. Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Д. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2018. 351 с.

22. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. / [І.С. Добронравова та ін.; за ред. І.С. Добронравової]. Київ: Київський університет, 2018. 606 с.

23. Михайлов С.І., Степасюк Л.М., Городенко С.В. Економіка підприємства: навч. посіб. 2-е вид. Київ: Компринт, 2018. 417 с.

24. Прикладна економіка: підручник / Б.О. Язлюк [та ін.]; [за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Язлюка Б.О.]. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 373 с.

25. Рачинська Г.В., Коpecь Г.Р. Економіка підприємств: практикум. Львів: Растр-7, 2022. 122 с.

26. Соломіна Г.В. Економіка підприємства: практикум. Дніпро: Біла К.О. [вид.], 2020. 141 с.

27. Сучасні проблеми економіки підприємства: собівартість продукції та управління витратами: навч. посіб. / С.П. Сударкіна [та ін.]; за ред. М.І. Ларки, С.П. Сударкіної. Харків: Друкарня Мадрид, 2019. 111 с.

28. Татар М.С. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. Харків: ХАІ, 2019. 103 с.

29. Теорія і методологія наукових досліджень: навч. посіб. / Ю.Д. Костін [та ін.]. Харків: ХНУРЕ, 2021. 152 с.

30. Тимошенко І.В., Сідоров В.І., Нащекіна О.М. Основи наукових досліджень: методологія і практика: навч. посіб. для студентів екон. спец.; за заг. ред. проф. І.В. Тимошенко. Харків: ХНУ ім. В. Н Каразіна, 2019. 251 с.

ДОДАТКИ
Додаток А
ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША
ЗВІТУ З НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ «ЕКОНОМІКА ТА ПРАВО»
КАФЕДРА «ЕКОНОМІКА»

ПОГОДЖЕНО

Завідувач кафедри
«Економіка»

_____ Людмила КОЗАК

ЗАТВЕРДЖЕНО

Декан факультету
«Економіка та право»

_____ Руслана ЯРОВА

ЗВІТ
З НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ
на тему

Студент(ка) _____
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»

Керівник практики _____
(підпис) (посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Результат перевірки:

Національна шкала _____

Кількість балів _____ ECTS _____

Члени комісії: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Дата перевірки _____ 202__ р.

Київ – 202__ року